

Sprawozdanie merytoryczne Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska w 2023 roku

I. Cele Stowarzyszenia:

Celem Stowarzyszenia jest upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji oraz wspieranie działań monitorujących i edukacyjnych, w szczególności podejmowanych przez członków i członkinie Stowarzyszenia i osoby z nimi współpracujące, na rzecz zwiększenia przejrzystości i uczciwości życia publicznego, w tym:

- 1) działanie na rzecz swobodnego dostępu do informacji publicznej;
- 2) działanie na rzecz efektywnego, praworządnego, przejrzystego i otwartego na kontrolę obywatelską gospodarowania majątkiem publicznym i zarządzania politykami publicznymi;
- 3) wspieranie merytoryczne i finansowe osób i organizacji w sprawowaniu kontroli obywatelskiej;
- 4) podejmowanie działań na rzecz propagowania etyki życia publicznego i aktywności służących przeciwdziałaniu korupcji.

II. Formalne informacje o działalności

W 2023 roku miały miejsce dwa Walne Zebrania Członków i Członkiń:

- Nadzwyczajne Walne Zebranie Członków i Członkiń w dniach 28-29 stycznia 2023 r. w Pruszkowie,
- Walne Zebranie Członków i Członkiń, które odbyło się w dniach 24-25 czerwca 2023 roku w Siennej. Było to sprawozdawczo-wyborcze Walne Zebranie Członków i Członkiń.

Swoją pracę kontynuował zarząd w składzie Szymon Osowski, Katarzyna Batko-Tołuć i Marzena Błaszczuk oraz Komisja Rewizyjna w składzie: Jerzy Migduła, Zenon Michajłowski, Jakub Jaworski.

W związku z rezygnacją z Komisji Etyki w dniu 5.01.2023 Edyty Widawskiej oraz Anny Gryty 9.01.2023 podczas styczniowego walnego zebrania odbyły się wybory uzupełniające do Komisji Etyki. Nowy skład Komisji Etyki - po uzupełnieniu członków i członkiń był następujący:

- Ewa Majda
- Norbert Orłowski
- Anna Dęboń

- Przemysław Żak
- Michał Zemełka
- Jacek Werder
- Alina Czyżewska
- Krzysztof Pietruszewski
- Anna Cioch

W dniu 12 lutego 2023 r. z udziału w Komisji Etyki zrezygnował Michał Zemełka, następnie w dniu 16 lutego 2023 r. z Komisji Etyki zrezygnowała Anna Dęboń. Z kolei w dniu 13 marca 2023 r. z Komisji Etyki ustąpił Norbert Orłowski. W dniu 4 kwietnia 2023 r. z członkostwa w stowarzyszeniu, a tym samym z Komisji Etyki zrezygnował Krzysztof Pietruszewski. W dniu 24 czerwca 2023 r. z członkostwa w komisji zrezygnowali Alina Czyżewska, Ewa Majda, Jacek Werder, Przemysław Żak i Anna Cioch.

W związku z tym Walne Zebranie Członków i Członków wybrało w czerwcu nową Komisję Etyki w składzie:

- Michał Zemełka
- Anna Cioch
- Wojciech Paszkowski
- Marcin Jaworski

Podczas Zebrania zostało też przyjęte sprawozdanie finansowe <https://bip.siecobywatelska.pl/userfiles/file/Sprawozdania%20od%202023%20roku/Sprawozdanie%20finansowe%20wersja%20papierowa%20do%20wgl%C4%85du%20z%20podpisami.pdf> i merytoryczne https://bip.siecobywatelska.pl/userfiles/file/Sprawozdania%20od%202023%20roku/Sprawozdanie%20merytoryczne_21765.pdf za 2022 r.

Dokonano zmian w statucie stowarzyszenia - wprowadzono wymóg bycia członkiem wspierającym przed uzyskaniem statusu członkostwa zwyczajnego. Zmieniono sposób regulowania składki członkowskiej, tak by można ją było wpłacać w częściach.

W 2023 r. odbyło się badanie sprawozdania finansowego stowarzyszenia przez biegłego rewidenta z firmy SW Audyt Sztanga, Wieczorek Spółka Jawna [https://bip.siecobywatelska.pl/userfiles/file/Sprawozdania%20od%202023%20roku/Sprawozdanie%20z%20badania%20SF%20Watchdog%20za%202022\(6\).pdf](https://bip.siecobywatelska.pl/userfiles/file/Sprawozdania%20od%202023%20roku/Sprawozdanie%20z%20badania%20SF%20Watchdog%20za%202022(6).pdf). Z dniem 10 stycznia 2023 roku stowarzyszenie rozpoczęło odpłatną działalność pożytku publicznego, w ramach której realizuje działania statutowe związane z monitorowaniem działalności podmiotów publicznych, działalność oświatową i wsparcie dla innych podmiotów.

Od 1 czerwca 2023 roku zmieniła się także księgowość Stowarzyszenia. Badanie finansowe za 2023 rok zostało poddane badaniu przez biegłego rewidenta

<https://bip.siecobywatelska.pl/userfiles/file/kontrole/Sprawozdanie%20z%20badania%20SF%20Watchdog%20za%202023.pdf>.

III. Skrócone podsumowanie działalności w 2023 roku

W 2023 roku Stowarzyszenie świętowało swoje 20-lecie. Był to również rok wyborów parlamentarnych i referendum, dużo naszych działań było związanych z tym tematem. Angażowaliśmy się w działania związane ze zmianą w ustawie o informacji publicznej. Został przygotowany projekt ustawy o swobodnym dostępie do informacji, który opracowali dr Łukasz Prus i dr Karolina Kulińska-Jachowska z Uniwersytetu Wrocławskiego. Projekt był także konsultantki z dr Michałem Bernaczykiem, profesora Uniwersytetu Wrocławskiego. Najważniejsze założenia ustawy zostały skonsultowane także z osobami uczestniczącymi w Zjeździe Fanek i Fanów Jawności.

Kontynuowaliśmy nasze działania dotyczące tzw. wyborów kopertowych i wydanych danych wyborców Poczcie Polskiej. W tym roku działania były utrudnione z uwagi na przyjętą pod koniec 2022 roku ustawę abolicyjną, która w przypadku naszych zażaleń na brak podjęcia działań przez prokuraturę stała się częstą podstawą uzasadniającą oddalenia kolejnych spraw. Pod koniec roku została powołana Komisja Śledcza do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości działań podjętych w celu przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. w formie głosowania korespondencyjnego (SKGK), a podczas jednego z pierwszych posiedzeń poinformowano, że na świadka zostanie wezwany Szymon Osowski. ([Strona główna komisji](#))

Ważnym tematem była niezależność lokalnych mediów i wolność słowa - zaangażowaliśmy się w przeciwdziałania SLAPP. Prowadziliśmy strategiczne postępowania sądowe w Europejskim Trybunale Praw Człowieka, w polskich sądach administracyjnych i sądach karnych.

Prowadziliśmy szkolenia dla lokalnych watchdogów oraz fanów i fanek jawności. Analizowaliśmy dokumenty i informacje z aktywistami na stronie SprawdzamyJakJest.pl, przy okazji współpracując z innymi organizacjami społecznymi.

Razem z Fundacją dla Polski przeprowadziliśmy drugi konkurs dotacyjny dla organizacji strażniczych. W styczniu 2023 roku Stowarzyszenie otrzymało 30 tys. złotych z TVP. Był to wynik wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie. z powództwa Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Warszawie przeciwko Telewizji Polskiej S.A. Otrzymane pieniądze przekazaliśmy Fundacji Media Forum, która przeznaczyła je na przygotowanie publikacji szkoleniowej dla dziennikarek i dziennikarzy.

Wzięliśmy udział w kampanii referendalnej - przygotowaliśmy spot radiowy i telewizyjny, który był nadawany w regionalnych i krajowych mediach publicznych. Z uwagi na plebiscytowy charakter referendum namawialiśmy do jego bojkotu poprzez odmowę przyjęcia karty do głosowania.

Zorganizowaliśmy wiele wydarzeń - online i stacjonarnie - w tym dwa zjazdy związane z prawami człowieka - we wrześniu był to Zlot Fanek i Fanów Jawności oraz Święto Praw Człowieka i Praworządności w grudniu.

Kontynuowana była działalność naszych przedstawicieli w koalicji Nasz Rzecznik. Opiniowaliśmy propozycje legislacyjne, wspólnie z innymi organizacjami zabieraliśmy głos w ramach listów otwartych i stanowisk. Wydawaliśmy raporty z monitoringów. Pisaliśmy teksty na nasze strony internetowe.

Nasze działania w liczbach wyglądały następująco:

- 1306 - tyle spraw zarejestrowaliśmy w 2023 roku, to nasz rekord. Poprzedni padł w roku 2021, i było to 1250 spraw. Dla porównania — w 2016 r. było ich zaledwie 761.
- 800 - to liczba osób, którym w 2023 roku pomogli nasi prawnicy i prawniczki, niektóre osoby wracały do nas z różnymi sprawami
- 3695 - to łączna liczba wniosków o informację wysłanych przez nas w 2023 roku - dla porównania w 2022 było ich 3457. Na tę liczbę składa się 2828 wniosków wysłanych w ramach naszych monitoringów, 636 wnioski wysłane we współpracy z Fundacją Ocalenie i Fundacją Niech Żyją! oraz 231 wniosków w naszych sprawach do pojedynczych instytucji - to o 60 wniosków więcej niż w 2022 roku .
- 665 - tyle wniosków wysłały inne organizacje korzystając z naszego systemu fedrowanie.siecobywatelska.pl
- 150 – tyle wyroków zapadło w naszych sprawach w sądach administracyjnych. To tyle samo co rok wcześniej. W 2021 roku było ich 178 (chwilowy wzrost związany ze wstrzymaniem spraw na czas pandemii). We wcześniejszych latach liczba oscylowała pomiędzy 150 a 160 wyroków rocznie
- 205 - to łączna liczba tekstów, które ukazały się na naszych stronach internetowych. To więcej o 55 niż w 2022 roku
- 12 to liczba otwartych wydarzeń w internecie - nasze dyskusje z ekspertkami i ekspertami wyświetlono ponad 9700 razy to liczba webinarów i wydarzeń w Internecie
- 532 - tyle było na nasz temat wzmianek medialnych w 2023 roku. To około 20% procent mniej niż rok wcześniej, w 2022 roku mieliśmy tych wzmianek 664 i spadek o taką samą wartość. Jest to jednak wynik lepszy niż w 2020 roku. W 2023 roku pojawiliśmy się 208 razy w mediach ogólnopolskich, 187 razy w mediach branżowych i 137 razy w mediach lokalnych.
- 167 zaangażowało się w oznaczanie dokumentów w ramach kampanii w Sprawdzamy Jak Jest, z czego 59 osób założyło konto i oznaczyło dokumenty po raz pierwszy
- 18 to liczba stanowisk i apeli w debacie publicznej. To więcej niż w 2022 roku.

IV. Wiodące tematy działań

W 2023 roku wiodącymi tematami były działania na rzecz ochrony prawa do informacji i zmiana ustawy o dostępie do informacji publicznej, działania na rzecz ochrony praworządności, zapobiegania korupcji, uczciwość wyborów, wolność słowa.

V. Kluczowe sposoby działania

Rzecznictwo

Udział w pracach nad zmianą wymagań dotyczących rejestru umów

W 2023 roku prowadziliśmy działania rzecznicze związane z centralnym rejestrem umów zawieranych przez jednostki sektora finansów publicznych. W lipcu doszło do pierwszego spotkania z Departamentem Prawnym w Ministerstwie Finansów - był to efekt naszego apelu w tej sprawie wysłanego jeszcze w 2021 roku. Na spotkaniu zwróciliśmy uwagę na istotne kwestie wymagające poprawy. Do końca 2023 roku w Ministerstwie Finansów obradował zespół, który miał za zadanie przedstawić zmiany w ustawie wprowadzającej rejestr umów. Uczestniczyliśmy w tych spotkaniach i regularnie informowaliśmy o tym, co dzieje się na spotkaniach.

Budowanie podstaw pod zmiany ustawy o dostępie do informacji

W 2023 roku poświęciliśmy dużo uwagi standardom międzynarodowym prawa do informacji oraz kwestiom cyfryzacji. Na początku roku zaprosiliśmy do wysłuchania dyskusji online na temat międzynarodowych standarów. Dyskusja na temat prawa do informacji w Polsce często ogranicza się do sporów o techniczne warunki jej udostępniania. Pomijane są kwestie takie jak rządy prawa, ochrona praw człowieka i zapobieganie korupcji. Na świecie prawo do informacji było uznawane za niezwykle ważne, co potwierdza przyjęcie prawie 135 ustaw o informacji w ciągu ostatnich 25 lat. W 2015 roku UNESCO oficjalnie uznało Międzynarodowy Dzień Prawa do Informacji, a w 2022 roku ONZ wydała raport na ten temat. W Unii Europejskiej trwa dyskusja o standardach dostępu do dokumentów unijnych, co może unowocześnić podejście do jawności. W lutym zorganizowaliśmy kolejne eksperckie spotkanie, które można było na żywo śledzić w internecie. Tym razem skupiliśmy się na pytaniu, co można zrobić, by cyfryzacja sprzyjała jawności. Ważny punkt odniesienia w dyskusji stanowił społeczny projekt ustawy o dostępie do informacji przygotowany w Niemczech, który podkreśla znaczenie otwartych danych i portalu przejrzystości. W Polsce istnieją podobne regulacje, ale wiele informacji nie jest publikowanych, a dostęp na wniosek bywa utrudniony. Projektowane w Niemczech przepisy sugerują, że administracja powinna organizować dokumentację tak, aby mogła być udostępniona bez nadmiernej pracy. Spotkanie miało na celu omówienie problemów cyfryzacji w instytucjach publicznych oraz narzędzi i strategii potrzebnych do ich rozwiązania.

Regularnie wspominamy o potrzebie zmian ustawowych przy okazji składania wkładu do unijnego raportu o praworządności. Dzięki naszym staraniom temat podjęły międzynarodowe organizacje. European Civic Forum w swoim raporcie o stanie społeczeństwa obywatelskiego w Europie

rekomenduje Polsce przestrzeganie prawa do informacji i wprowadzenia standardów zawartych w Konwencji z Tromsø i standardów międzynarodowych.

W 2023 roku po raz pierwszy opublikowaliśmy Raport o stanie jawności. Celem raportu było zebranie informacji na temat liczby składanych wniosków o informację do administracji poszczególnych szczebli, analizowaliśmy też dostępne informacje związane ze sprawami w sądach, sprawami zgłoszonymi na naszą poradnię oraz badaniem opinii publicznej. Jest to ważne, ponieważ dane dotyczące wniosków o informacje i sposobu odpowiedzi na nie nie są w Polsce zbierane i analizowane przez publiczne instytucje czy organy władzy. W debacie publicznej oraz w wyrokach sądowych często można napotkać pojęcia dotyczące "nadużywania" prawa do informacji, są też problemy z uzyskaniem tzw. informacji przetworzonej. Opisaliśmy także kwestie dostępu do informacji przez dziennikarzy. Raport został przygotowany w oparciu o dane z 2022 roku, uwzględniając także wydarzenia z 2023 roku, i analizuje dostęp do informacji na poziomie lokalnym i centralnym. Przedstawia wyniki badań, monitoring jednostek samorządu terytorialnego oraz problemy związane z dostępem do informacji, zwracając uwagę na potrzebę reform i poprawy przejrzystości. Podczas promocji raportu zorganizowane śniadanie prasowe dla dziennikarzy. W kolejnych latach przygotowanie następnych edycji raportu będzie kontynuowane.

W ramach naszych działań w 2023 roku poprosiliśmy ekspertki Access Info Europe o przeanalizowanie naszej ustawy o dostępie do informacji publicznej pod kątem nieratyfikowanej przez Polskę Konwencji z Tromsø. Do międzynarodowych standardów, odnieśliśmy się również w Raporcie o stanie jawności. Jednym z nich jest zbieranie informacji na temat liczby wniosków czy sposobu odpowiedzi przez instytucje i organy władzy. W Polsce tego typu dane nie są zbierane.

Przed wyborami parlamentarnymi przedstawiliśmy politykom nasze pomysły podczas spotkania organizowanego przez organizacje społeczne, zatytułowane "Mamy pomysł na Polskę". Przygotowaliśmy też projekt ustawy o wolności informacji.

Przygotowania do przystąpienia Polski do Partnerstwa Otwartego Rządu

Po ponad 12 latach wróciliśmy do tematu Open Government Partnership - Partnerstwa na rzecz otwartych rządów. We wrześniu wzięliśmy udział w konferencji OGP w Tallinie. Następnie rozpoczęliśmy działania rzecznicze - utworzenia nowej Koalicji na rzecz Otwartego Rządu. W 2012 roku, pomimo starań organizacji społecznych i wielokrotnych apelów do rządu, Polska nie przystąpiła do OGP. Koalicja podjęła wiele działań, w tym wysyłała pisma i organizowała spotkania z politykami, ale rząd ignorował te inicjatywy. Podczas grudniowego spotkania organizacji społecznych z Ministrem Cyfryzacji Krzysztofem Gawkowskim argumentowaliśmy za dołączeniem Polski do partnerstwa. Razem z innymi organizacjami planujemy dalsze działania rzecznicze.

Udział w ocenie przestrzegania przez Polskę Konwencji przeciw korupcji

W 2023 roku jako jedyna organizacja z Polski wzięliśmy udział w konsultacjach unijnej polityki antykorupcyjnej. Postulowaliśmy zapewnienie prawa do informacji, aby umożliwić obywatelom i dziennikarzom kontrolę władz publicznych, utworzenie niezależnych krajowych organów monitorujących prawo do informacji, publikowanie rejestrów umów, kalendarzy urzędników i oświadczeń majątkowych. Dodatkowo apelowaliśmy o ujednolicenie i stworzenie elektronicznego systemu oświadczeń majątkowych oraz udostępnianie danych o przetargach publicznych w celu monitorowania korupcji.

W marcu wzięliśmy także udział w spotkaniu w ramach wizyty studyjnej Zespołu Oceniającego w ramach drugiego cyklu przeglądu implementacji przez Polskę postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko korupcji (Dz.U. z 2007 roku. Nr 84, poz. 563) - United Nation Convention against Corruption – (UNCAC). Drugi cykl przeglądu i związana z nim wizyta studyjna dotyczyły oceny implementacji przez Polskę postanowień rozdziałów II i V UNCAC poświęconych przeciwdziałaniu korupcji oraz zwrotowi korzyści pochodzących z korupcji. Przedstawiliśmy także nasze uwagi do propozycji raportu oceniającego postępy Polski.

W listopadzie podpisaliśmy oświadczenie skierowane do Konferencji Stron Konwencji Narodów Zjednoczonych przeciwko Korupcji (UNCAC), które zostało przygotowane przez Transparency International. Oświadczenie dotyczyło wzmocnienia przejrzystości finansowania politycznego. Podkreślono w nim znaczenie Konwencji UNCAC w walce z korupcją na świecie. Szczególne wyzwania związane są z implementacją Artykułu 7 Konwencji, dotyczącego regulacji finansowania kandydatów i partii politycznych oraz ograniczeń dla prywatnych i anonimowych darowizn. W oświadczeniu zaznaczono, że przejrzystość finansów politycznych jest kluczowa dla integralności demokratycznych procesów i przeciwdziałania marnotrawstwu publicznych zasobów. Brak jawności finansów prowadzi do klientelizmu, korupcji, podwyższenia kosztów uczestnictwa politycznego i osłabia zaufanie do rządów.

Zaangażowanie w przygotowania legislacji dotyczącej SLAPP

W 2023 roku Sieć Obywatelska Watchdog Polska dalej uczestniczyła w pracach CASE - Koalicji przeciw SLAPP w Europie oraz Polskiej Grupie Roboczej przeciw SLAPP. W tym czasie trwały prace Unii Europejskiej nad dyrektywą antyslapp, której projekt został zaprezentowany w kwietniu 2023. Równolegle komisja ekspercka Rady Europy pracowała nad rekomendacją dotyczącą tego tematu.

W listopadzie wzięliśmy udział w konferencji i spotkaniu z Michele Forstem - specjalnym sprawozdawcą ONZ ds. obrońców środowiska "Represje wobec obrońców prawa człowieka i obrońców środowiska - polska perspektywa a międzynarodowe standardy, gdzie poruszono temat polskich SLAPP-ów oraz systemowych problemów z dostępem do informacji o środowisku.

Zaangażowanie w rozliczanie funkcjonariuszy publicznych z działań przekraczających uprawnienia przy okazji wyborów 2020 roku

Pod koniec grudnia została uchwalona przez Sejm, a następnie podpisana przez Prezydenta Andrzeja Dudę ustawa abolicyjna. Nowe przepisy znacząco wpłynęły na prowadzone przez nas sprawy związane z wydanymi danymi wyborów Poczcie Polskiej podczas nieodbytych wyborów kopertowych. Pod koniec listopada Sejm X kadencji rozpoczął procedowanie powołania Komisji Śledczej, która zajmie się tzw. wyborami kopertowymi. Gdy wskazano członków komisji, napisaliśmy do Marszałka Sejmu informując o konflikcie interesów Mariusz Krystiana, który w 2020 roku był jednym z wójtów, którzy przekazali dane Poczcie Polskiej. (konflikt zauważyła najpierw prokurator Ewa Wrzosek). W dniu 8 grudnia 2023 r. w Szamotułach odbyła się rozprawa dotycząca zażalenia Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska na decyzję warszawskiej Prokuratury Okręgowej. Prokuratura uznała, że stowarzyszenie nie jest pokrzywdzone przekazaniem danych wyborców Poczcie Polskiej. Sąd Rejonowy w Szamotułach, po wysłuchaniu pełnomocnika stowarzyszenia Adama Kuczyńskiego, zdecydował, że sprawa powinna być dalej rozpatrywana. To otwiera możliwość oskarżenia ponad 130 wójtów i burmistrzów za nielegalne przekazanie danych osobowych. Sąd będzie teraz merytorycznie badał zażalenie, zwracając uwagę na zgodność z prawem Unii Europejskiej.

Apele o wysłuchania kandydatów na najważniejsze stanowiska państwowe

Publiczne wysłuchania zapewniają większą transparentność i merytoryczną debatę w procesie rekrutacyjnym, co może ustanowić nowy standard dla wyborów na najważniejsze stanowiska publiczne w Polsce.

W grudniu razem z innymi organizacjami apelowaliśmy o publiczne wysłuchanie osób kandydujących do Państwowej Komisji Wyborczej. Wzięliśmy także udział w konferencji-wysłuchaniu kandydatów na stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Strategiczne postępowania sądowe

Sprawa 10103/20

W 2023 roku trwała nadal nasza sprawa przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. W 2021 roku Europejski Trybunał Praw Człowieka zakomunikował polskiemu rządowi sprawę dotyczącą dostępu do informacji publicznej (nr 10103/20). W 2023 roku nie zapadło rozstrzygnięcie.

Sprawa zdjęć prezesa Obajtka

Przed WSA w Warszawie trafiła nasza sprawa dotycząca zdjęć prezesa Orlenu - Daniela Obajtka. Artykuły sponsorowane z dużymi zdjęciami prezesa Obajtka zdominowały polskie dzienniki 17

stycznia 2022 roku, z wyjątkiem kilku tytułów, w tym „Gazety Wyborczej”. Publikacje zajmowały nawet dwie lub trzy strony gazet. Sieć Obywatelska Watchdog Polska zawnioskowała wtedy o udostępnienie informacji na temat umów PKN Orlen dotyczących reklamy i promocji, lecz Orlen odmówił, powołując się na tajemnicę przedsiębiorstwa. Wojewódzki Sąd Administracyjny uznał, że działania promocyjne Orlenu nie są działalnością publiczną, co było podstawą oddalenia skargi. Złożyliśmy skargę kasacyjną, argumentując, że działalność promocyjna Orlenu jest ściśle związana z jego zadaniami użyteczności publicznej i powinna być uznana za informacje publiczne. Skarga podnosiła również, że transparentność wydatków spółek z udziałem Skarbu Państwa jest kluczowa, a informacje o gospodarowaniu mieniem publicznym powinny być jawne. W odpowiedzi na skargę, Orlen wnioskował o jej oddalenie i zawieszenie postępowania do czasu rozpatrzenia przez Trybunał Konstytucyjny wniosku o stwierdzenie niekonstytucyjności niektórych przepisów UDIP. WSA stwierdził, że Orlen jest podmiotem obowiązany do udostępniania informacji, ale reklamy i promocje nie są publiczną działalnością spółki. W związku z tym złożyliśmy skargę kasacyjną, która ma na celu uzyskanie uznania przez NSA, że działania promocyjne Orlenu są informacją publiczną, co powinno umożliwić ich ujawnienie.

<https://siecobywatelska.pl/czym-zajmuje-sie-pkn-orlen-i-dlaczego-mamy-sie-tym-nie-interesowac/>

Sprawa akt medycznych

Do gabinetu dr Marii Kubisy, ginekolożki ze Szczecina, weszło Centralne Biuro Antykorupcyjne i bez podania przyczyny zabrało dokumentację medyczną z 30 lat. Doktor Kubisa nie wiedziała, kto będzie miał wgląd w tę dokumentację, ani dlaczego jej pacjentki są wzywane na przesłuchania. Jedna z pacjentek zażądała od Prokuratury Regionalnej w Szczecinie informacji o sposobie przechowywania dokumentów, ale prokuratura odmówiła, powołując się na art. 156 Kodeksu postępowania karnego. Pacjentka zwróciła się o pomoc do naszego stowarzyszenia. Złożyliśmy skargę na bezczynność prokuratury, argumentując, że prawo do informacji publicznej ma pierwszeństwo. Sąd przychylił się do tej skargi, zobowiązując prokuraturę do rozpatrzenia wniosku, uznając, że art. 156 k.p.k. nie wyklucza zastosowania ustawy o dostępie do informacji publicznej. Prokuratura złożyła skargę kasacyjną, sprawa oczekuje w NSA.

Sprawa dotycząca akt smoleńskich

Od 2017 roku Sieć Obywatelska Watchdog Polska starała się uzyskać informacje o dostępie do akt postępowań dotyczących katastrofy smoleńskiej. Prokuratura Krajowa początkowo odmawiała, argumentując, że postępowania są w toku. W 2018 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny nakazał prokuraturze udostępnienie tych informacji. Prokuratura złożyła skargę kasacyjną, którą NSA oddalił w 2022 roku, potwierdzając, że wniosek dotyczył jedynie informacji, kto miał dostęp do akt, a nie samych akt. Mimo to, Prokuratura Krajowa nadal utrzymywała, że wniosek jest nieprecyzyjny. W 2023 roku skierowaliśmy w tej sprawie skargę na niewykonanie wyroku.

<https://siecobywatelska.pl/katastrofa-smolenska-akta-postepowania/>

Poradnictwo

Rok 2023 był rekordowy dla poradni prawnej Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska, zarejestrowano 1306 spraw, co przewyższa wcześniejszy rekord z 2021 roku wynoszący 1250 spraw. Dla porównania, w 2016 roku było ich tylko 761. Poradnia prawna działa od 2007 roku, a od prawie dziewięciu lat funkcjonuje elektroniczny system poradnictwa. Zespół poradni składa się z 8 ekspertek i ekspertów. Poradnia udziela odpowiedzi na pytania dotyczące dostępu do informacji publicznej, przygotowuje pisma, przystępuje do spraw i interweniuje. Sprawy można zgłaszać przez formularz na stronie, e-mail lub telefonicznie.

W 2023 roku najczęściej zgłaszane problemy dotyczyły funkcjonowania urzędów (279 spraw) i finansów publicznych (223 spraw). Pytania dotyczące edukacji, wymiaru sprawiedliwości i ochrony środowiska również były częste. Poradnia zarejestrowała także 107 nietypowych spraw. W 348 przypadkach problemy nie dotyczyły dostępu do informacji publicznej. W wielu sprawach urzędy powoływały się na różne przeszkody, w tym brak informacji publicznej (126 spraw) czy konieczność przetworzenia informacji (122 sprawy).

Najczęściej pytania kierowane były do urzędów gmin (561 spraw), a także do różnych innych podmiotów, w tym Kancelarii Sejmu i Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej. Często pomoc była udzielana organizacjom społecznym i lokalnym watchdogom. Ponad 800 osób skorzystało z pomocy poradni, często wracając z kolejnymi pytaniami.

Poradnia opisywała i katalogowała sprawy wewnętrznie, aby skuteczniej działać. Opisane sprawy obejmowały obowiązki informacyjne samorządów zawodowych, jawność umów publicznych oraz procedury wniosków o udostępnienie informacji. Pomoc obejmowała również sporządzanie 251 skarg do sądów administracyjnych i przystąpienie do 21 postępowań. Działania te były dokumentowane na stronie informacjapubliczna.org.

Edukacja

Szkoła Inicjatyw Strażniczych

W 2023 roku odbyła się VII edycja Szkoły Inicjatyw Strażniczych, która była kierowana do osób działających w Polsce południowo-wschodniej. W szkole wzięło udział 20 osób. Odbyły się 3 zaplanowane zjazdy (Lublin, Radom, Białystok) i dwa dodatkowe: w Pruszkowie podczas, którego uczestnicy prezentowali swoje monitoringi i dobrostanowy zjazd w Bystrej.

Festiwale letnie

Latem braliśmy udział w festiwalu Open'er i Pol'n'Rock. Na naszych stoiskach promowaliśmy prawo do informacji i jawność w działaniach władz. Festiwalowicze chętnie odwiedzali stoisko, angażując się w rozmowy i aktywności edukacyjne, jak rozpoznawanie fake newsów i sprawdzanie watchdogowego horoskopu. W strefie NGO odbywały się również dyskusje na temat znaczenia

uczestnictwa w wyborach. Inicjatywa spotkała się z pozytywnym odbiorem, a festiwalowicze wykazywali zainteresowanie i wsparcie dla działań stowarzyszenia.

Edukacja w Internecie

Zdalny kurs

W 2023 roku powstała nowa wersja kursu o prawach człowieka i monitoringu: kursy.siecobywatelska.pl.

Rozmowy w Internecie

Ponadto przeprowadzonych zostało sześć spotkań edukacyjnych dotyczących monitorowania różnych aspektów związanych z wyborami:

- Wybory. Jak je obserwować? *Harmonogram wyborów, kluczowe momenty, sprawy istotne dla obserwacji.*
- Monitoring materiałów wyborczych w przestrzeni publicznej. *Praktyczny przykład ze Słupska.*
- Jak monitorować kampanię wyborczą. *Praktyczny przykład z Lublina.*
- Udział kobiet w procesie wyborczym.
- Obywatelska kontrola wyborów. *Prezentacja koncepcji obserwacji dnia wyborów.*
- Jawne wybory. *Prezentacja narzędzia do wspólnej prezentacji rejestrów wpłat na partie polityczne.*

W 2023 roku miały miejsce także cztery spotkania dotyczące jawności

- Międzynarodowych standardów w jawności
- O związkach cyfryzacji i jawności
- Jak mamy rejestry umów w Europie?
- Raport o stanie jawności

Podcasty

Nagraliśmy także dwa podcasty.

- O wyborach i jawności.
- O funduszu sołeckim

Teksty edukacyjne

35 tekstów edukacyjnych na informacjapubliczna.org

Teksty o zasadach:

- Jawność a międzynarodowe standardy
- Prawo do informacji a prawo autorskie
- „Konstytucja internetu”
- Prawo do posiadania i wyrażania poglądów

Teksty o tym, jak korzystać z praw i istniejących rozwiązań technicznych do ich realizacji:

- Dostęp do orzeczeń sądów
- Umowa przekazująca wykonywanie zadań gminy podmiotowi prywatnemu stanowi informację publiczną
- Postępowanie przed sądem administracyjnym bez tajemnic – słowniczek prawny Watchdoga
- Jak odzyskać koszty sądowe?
- Trzy kroki do ustalenia, czy zgłoszenie o nieprawidłowościach jest informacją publiczną
- Co zrobić, jeśli ze strony BIP jakiejś instytucji zniknęły oświadczenia majątkowe?
- Czy na wniosek mieszkańców można przeprowadzić referendum dotyczące przeniesienia wsi do innej gminy?
- System ePUAP w służbie dostępu do informacji
- Co zrobić, gdy organ udziela dwóch sprzecznych odpowiedzi na to samo pytanie?
- Dalsze udostępnienie informacji publicznej
- Czy za nagrywanie przebiegu komisji rady gminy mogą grozić jakieś konsekwencje?
- Informacja publiczna a ochrona danych osobowych – uwagi dotyczące statusu wnioskodawcy
- e-Doręczenia a odmowa udostępnienia informacji
- Anonimizacja a prawo do informacji
- Obywatel obcokrajowiec
- O transmisjach i nagraniach z sesji rady gminy i posiedzeń komisji
- Informacja: czy można ją uzyskać od ręki?
- Czy można opublikować informację udostępnioną na wniosek? Decyzja PUODO
- Czy urząd może przekazywać dane wnioskodawcy osobie trzeciej?
- Czy można złożyć wniosek o informację przez Facebooka?

Teksty opisujące konkretne przypadki:

- Obowiązki informacyjne Polskiego Związku Wędkarskiego
- Pytania o pieczę zastępczą a informacja publiczna
- Finansowanie przedszkola a informacja publiczna
- Niemal 900 zł za udostępnienie informacji? Niedopuszczalne
- Czy Komenda Główna Policji jest objęta rejestrem korzyści?
- Czy korespondencja z dyrektorem szkoły jest jawna?
- Samorządy zawodowe a dostęp do informacji
- Niejawny smak papieskich kremówek
- Jedynka z wychowania obywatelskiego (pytania o Regulamin samorządu uczniowskiego)
- Jak zapytać o realizację obietnic wyborczych
- Jawność według Okręgowej Izby Architektów

Monitoringi

Zdalne sesje rad gmin

W 2023 roku powtórzyliśmy monitoring dotyczący posiedzeń rad gmin w czasie pandemii. Sprawdzaliśmy jak rady gmin radziły sobie z organizacją sesji zdalnych. Opublikowaliśmy raport 'Zdalnie czy realnie', w którym przedstawiliśmy najważniejsze ustalenia i rekomendacje.

W czasie pandemii Covid-19, wiele gmin przeszło na zdalny tryb pracy jeszcze przed wprowadzeniem odpowiednich przepisów. Dopiero 31 marca 2020 roku wprowadzono art. 15zzx do ustawy koronawirusowej, który pozwalał na organizowanie sesji online. Nasze pierwsze podsumowanie napisane na podstawie niereprezentatywnych danych zebranych w 2022 roku obejmowało analizę odpowiedzi z 269 gmin na pytania dotyczące organizacji zdalnych posiedzeń rady. Zdiagnozowaliśmy, że niektóre gminy dobrze poradziły sobie z nową rzeczywistością, zapewniając możliwość udziału mieszkańców w sesjach, podczas gdy inne sprowadziły mieszkańców do roli milczącej publiczności. Problemy wynikające z nieprecyzyjnych przepisów pozostawiały pole do szerokiej interpretacji, co skutkowało różnymi praktykami w gminach. W naszym raporcie rekomendujemy uregulowanie form sesji z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość oraz wyznaczenie standardów jakości transmisji sesji.

Kolejny monitoring przeprowadziliśmy na reprezentatywnej próbie gmin w lutym i marcu 2023 roku.

Obejmował on pytania do 437 gmin, z których 435 odpowiedziało. Dane pokazały, że 43% gmin nie prowadziło zdalnych sesji w latach 2020-2022, najczęściej były to gminy wiejskie. W 2023 roku 87% gmin nie zorganizowało żadnej zdalnej sesji.

Oprogramowanie używane do sesji zdalnych najczęściej pozwalało na udział publiczności, z najczęściej używanymi platformami takimi jak E-sesja, Zoom, Microsoft Teams, Cisco Webex Meetings i Posiedzenia.pl. Zmiany statutu rady gminy w związku z obradami online wprowadziło jedynie 9% gmin. Większość gmin dysponowała łącznie o przepustowości od 25 do 250 Mb/s, przy czym lepsze łącze miały gminy miejskie.

Raport pokazuje, że brak jasnych wytycznych i standardów dotyczących prowadzenia zdalnych sesji powodował chaos, a różnice w dostępności technologii były widoczne między różnymi typami gmin. Gminy miejskie częściej pamiętały o konieczności dostosowania statutu do nowej rzeczywistości, a gminy wiejskie częściej pozostawały przy stacjonarnym trybie pracy. Większość gmin zadeklarowała, że zapewniła mieszkańcom możliwość udziału w zdalnych sesjach rady gminy i wróciła do stacjonarnego trybu pracy, gdy tylko było to możliwe.

<https://siecobywatelska.pl/zdalnie-czy-realnie-czyli-jak-obraduja-rady-gminy-raport-z-monitoringu/>

Po zakończeniu stanu zagrożenia epidemicznego 1 lipca 2023 roku, niektóre gminy nadal organizowały sesje zdalne, co budziło wątpliwości prawne.

Monitoring sytuacji na granicy polsko-białoruskiej

Śmierć ludzi na granicy

W 2023 roku zbieraliśmy dane na temat zmarłych i zaginionych obywateli krajów trzecich w pobliżu granicy Unii Europejskiej i Białorusi. Nasze działania realizowaliśmy dla Fundacji Ocalenie, która wraz z organizacjami pozarządowymi z Litwy (*Sienos Grupė*), Łotwy (*I want to help refugees*) i Białorusi (*Human Constanta*, która działa na Litwie i w Polsce) pracowała nad międzynarodowym raportem nt. zmarłych i zaginionych obywateli krajów trzecich w pobliżu granicy Unii Europejskiej i Białorusi. Od lata 2021 roku, kiedy pierwsi migranci dotarli na zewnętrzną granicę UE, takie dane nie były systematycznie gromadzone i analizowane.

Zebrane dane mają być wykorzystane w sprawozdawczości dla organów międzynarodowych: Komitetu Praw Człowieka, Komitetu ONZ Przeciwko Torturom, w komunikacji z Komisją Europejską, ze specjalnym sprawozdawcą ONZ ds. praw człowieka migrantów, a także w sprawach przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Śmierć zwierząt na granicy

Zbieraliśmy też informacje dla Fundacji Niech Żyją. Pytaliśmy m. in. o liczbę interwencji związanych z koniecznością udzielenia pomocy lub zabicia zwierzęcia podlegającego ochronie, rannego lub zabitego w concertinie (druć żyłkowy) od września 2021 r. do 1 listopada 2023 roku, na granicy polsko-białoruskiej.

Koalicja zbierała też informacje od wolontariuszy-obszerników. Raport z tego działania powstał na początku 2024 roku. W jego efekcie rząd obiecał zmianę zabezpieczeń na granicy.

Przejrzystość finansowania partii politycznych

Od wielu lat monitorujemy finanse partii politycznych. W tym czasie napotkaliśmy różne trudności w pozyskaniu podstawowych informacji. Nowe przepisy nakazujące prowadzenie rejestrów umów i wpłat przez partie polityczne to znacząca zmiana, jednak ich praktyczna realizacja budzi wątpliwości. W 2023 roku, niemal rok po wprowadzeniu nowelizacji ustawy sprawdziliśmy, jak partie wywiązują się z obowiązku publikacji rejestrów. Analizowaliśmy rejestry wpłat i umów 24 partii mających przedstawicieli w Sejmie, Senacie i Parlamencie Europejskim. Przykładowo, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska oraz Nowa Lewica prowadzą wymagane prawem rejestry, podczas gdy partie takie jak REGIONALNA. Mniejszość z Większością i Ruch Społeczny nie udostępniły żadnych rejestrów. Rejestry ocenialiśmy pod kątem łatwości dostępu, zakresu informacji, funkcjonalności i aktualności.

Wsparliśmy także powstanie serwisu Jawne Wybory. Projekt wystartował 15 lipca 2023 r. i powstał w celu wsparcia jawności i przejrzystości finansowania partii politycznych, bazując na dwóch obowiązkowych dla partii rejestrach: wpłat na rzecz partii politycznych oraz rejestru umów zawartych przez partie polityczne.

SLAPP

Stowarzyszenie monitorowało sprawy SLAPP na podstawie doniesień i wzmianek medialnych. Skierowało także wnioski o liczbę spraw z art.212 kodeksu karnego w latach 2021-2022 do Ministerstwa Sprawiedliwości. Zostały przygotowane dwie opinie przyjaciela sądu dotyczące SLAPP. W dwóch tego typu sprawach uczestniczyliśmy jako obserwatorzy. Wyzwaniem okazały się kolejne zgłoszenia spraw slappowych, które zaczęły pojawiać się w naszej poradni. Z uwagi na specyfikę spraw tego typu - mogą to być zarówno sprawy karne, cywilne, jak i administracyjne czy wykroczeniowe - rozpoczęto prace nad pozyskaniem do współpracy pełnomocników, którzy byliby gotowi poprowadzić tego typu sprawy. W związku z tym przygotowano wniosek projektowy. Stowarzyszenie w partnerstwie z Civil Prague Society Centre otrzymało grant z German Marshall Fund na przeszkolenie prawniczek i prawników w ramach projektu "Solidarni przeciw SLAPP". Na początku grudnia rozpoczęła się rekrutacja 20 osób aktywistycznych oraz 20 prawniczek i prawników.

Wystąpienia i stanowiska

W 2023 roku stowarzyszenie zabierało głos poprzez publikację i wyrażenie poparcia dla stanowisk odnoszących się do zmian legislacyjnych na poziomie krajowym i europejskim.

Apelowaliśmy razem z innymi organizacjami zajmującymi się obserwacją procesu wyborczego w Polsce w sprawie nowelizacji Kodeksu wyborczego. Projekt ustawy, nad którym rozpoczęto prace w Sejmie, wprowadzał istotne zmiany w organizacji wyborów, bez konsultacji społecznych i oszacowania kosztów, co stanowiło naruszenie zasad dobrej legislacji i prowadziło do spadku zaufania do procesu wyborczego. Zmiany te miały zwiększać kontrolę rządu nad wyborami i mogłyby utrudnić niezależną kontrolę procesu wyborczego. Podkreślaliśmy, że takie niedopracowane zmiany są szczególnie niebezpieczne w roku wyborczym.

Poparliśmy apel przygotowany przez Court Watch Polska dotyczący jawności postępowań cywilnych w ramach zdalnych posiedzeń sądów. Podpisaliśmy również Manifest leśny organizacji i ruchów leśnych, z uwagi na postulat dotyczący pełnego dostępu do informacji o lasach i ochronie przyrody dla społeczeństwa. W związku z odmową udzielenia informacji lub bezczynnością w tej kwestii Lasy Państwowe przegrały w ostatnich latach ponad sześćdziesiąt spraw sądowych (z których część była wspomagana przez poradnię prowadzoną przez naszą organizację).

Razem z innymi organizacjami uczestniczącymi w Powszechnym Okresowym Przeglądzie Praw Człowieka domagaliśmy się wyjaśnień związanych z przyjęciem rekomendacji otrzymanych podczas IV przeglądu. Z otrzymanych 233 rekomendacji, zaakceptowano jedynie 89. Wskazywaliśmy, że skutki takiego działania będą odczuwane w postaci gorszego systemu ochrony osób pokrzywdzonych, w tym przestrzegania zapisów naszej konstytucji.

Wiele kontrowersji wzbudził podpisany przez nas list, w którym wyraziliśmy solidarność dla stowarzyszenia Nigdy Więcej, które mierzyło się z nagonką związaną ze sprawą sędziego Marciniaka.

Nasza wypowiedź związana była zarówno z kwestiami stanu debaty publicznej w Polsce, jak i wolności słowa.

Ważną część debaty toczącej się na poziomie europejskim stanowiły prace związane z EMFA (Europejskim Aktem Wolności Mediów). Razem z organizacjami dziennikarskimi wskazywaliśmy, że wiele mediów w UE zмага się z presją ekonomiczną i polityczną, co osłabia niezależność dziennikarzy i pluralizm medialny. Wskazywaliśmy, że projekt EMFA dąży do ochrony niezależności mediów, ustanawiając wspólne europejskie standardy dotyczące wolności redakcyjnej i nadzoru, zapewniając przejrzystość właścicielską i finansową oraz tworząc środowisko sprzyjające niezależnemu dziennikarstwu.

Zwracaliśmy też uwagę na niedoskonałości związane z raportem o praworządności. W apelu do Komisji Europejskiej podkreślaliśmy razem z innymi organizacjami, że raport o praworządności jest istotnym narzędziem do zwracania uwagi na problemy z przestrzeganiem praw człowieka. Rekomendowaliśmy przyjęcie bardziej kompleksowego podejścia do praworządności, demokracji i praw człowieka oraz zwiększenie widoczności i świadomości raportu. Wskazywaliśmy na konieczność poprawy szczegółowości i jakości ocen zawartych w zaleceniach oraz konieczności systematycznego przeciwdziałania niewykonywaniu orzeczeń sądowych.

Ważną kwestią była przejrzystość organizacji społecznych na poziomie UE. W 2023 roku w proponowanych przepisach było widać narastające nierówności w wymaganiach w stosunku do organizacji w porównaniu do innych podmiotów takich jak firmy konsultingowe, kancelarie prawne i inne spółki. Widać to było zarówno na poziomie proponowanych w Parlamencie Europejskim raportów czy legislacji, która miała wprowadzić mechanizm "agentów zagranicy". Razem z innymi organizacjami z całej Europy podpisywaliśmy się pod apelami i listami w tych sprawach.

Podpisaliśmy się pod Deklaracją Haską, która przedstawiła priorytety społeczeństwa obywatelskiego przed szczytem Rady Europy w Reykjavíku w 2023 roku. Jednym z postulatów jest zwiększenie sankcji za brak wdrożenia wyroków ETPC, powołanie Wysokiego Przedstawiciela ds. Implementacji Wyroków oraz zwiększenie budżetu Rady Europy.

Byliśmy także sygnatariuszami Deklaracji Organizacji Społecznych podczas Summit for Democracy 2023, w której podkreślono konieczność ochrony podstawowych wolności i przestrzeni obywatelskiej, wsparcie dla uczciwych wyborów i pluralizmu politycznego oraz wzmocnienie mediów niezależnych i odporności na dezinformację. Zalecono również promowanie praw człowieka na platformach cyfrowych, wspieranie rządów prawa i sprawiedliwości oraz wzmocnienie mechanizmów antykorupcyjnych.

Sieciowanie się

Wokół wyborów

Wspólnie ze Stowarzyszeniem 61 prowadziliśmy koalicję „Zaczyn”, skupiającą organizacje wokół uczciwości wyborów, edukacji obywatelskiej oraz działań profrekwencyjnych.

Koalicja skupia się na wymianie informacji, wspieraniu się i współpracy. Na różne sposoby w działaniach Koalicji obecne były Akcja Demokracja, Amnesty International, Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Fundacja Centrum im. Bronisława Geremka, Fundacja Lasy i Obywatele, Fundacja im. Stefana Batorego, Fundacja Impuls dla Młodych, Fundacja Miasto Obywatelskie Lubartów, Fundacja Odpowiedzialna Polityka, Fundacja OffSchool, Fundacja Varia Poznania, Fundacja Widzialne, Fundacja Wolne Sądy, Fundacja Wolności, Fundacja Wolności Gospodarczej, Fundacja Wspomagania Wsi, Fundusz Obywatelski im. Henryka Wujca przy Fundacji dla Polski, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Inicjatywa Wschód, Instytut Spraw Publicznych, Inicjatywa „Wiosna bez Barier”, Inicjatywa Nasz Rzecznik, Kogutorium, Komitet Obrony Demokracji, Kongres Obywatelskich Ruchów Demokratycznych, Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, Stowarzyszenie „Wrażliwi Społecznie”, Stowarzyszenie Aktywny i Czysty Nasielsk, Stowarzyszenie AS, Stowarzyszenie BoMiasto, Stowarzyszenia dO!Pamina Lab, Stowarzyszenie Inspiracje, Stowarzyszenie Młodych Gminy Płużnica, Stowarzyszenie Nenufar, Stowarzyszenie Otwarta Rzeczpospolita.

Na początku 2023 roku członkowie Koalicji aktywnie brali udział w opiniowaniu zmian kodeksu wyborczego.

Działania edukacyjne w Internecie dotyczące wyborów, o których mowa w sprawozdaniu, były prowadzone w ramach Koalicji „Zaczyn”.

Koalicja spotykała się regularnie raz w tygodniu by wymieniać się informacjami. Zorganizowane zostały też dwa spotkania planujące. Jedno dotyczyło stworzenia narzędzi do monitorowania nadużyć zasobów publicznych, drugie przygotowania kampanii społecznych. Pierwszy temat opracowywała Fundacja Odpowiedzialna Polityka. Drugi podjęły dwie organizacje - Fundacja OffSchool, która przygotowała kampanię skierowaną do osób głosujących po raz pierwszy - #RobięToPierwszyRaz oraz Stowarzyszenie BoMiasto, które stworzyło grę edukacyjną Głosobranie. Obie te organizacje były liderami i wykonawcami pomysłów stworzonych wspólnie, podczas spotkania planującego.

Na zakończenie 2023 roku przygotowany też został raport: *“Od atomów do zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego na rzecz praworządności. O drodze, którą organizacje społeczne kroczyły, by ochronić demokrację, prawa człowieka i praworządność.”*

Koalicja ma swoją podstronę <https://siecobywatelska.pl/zaczyn/>

Na Złotach

W dniach 30 września - 1 października odbył się II Złot Fanek i Fanów Jawności w Falentach. Złot fanów jawności rozpoczął się od inspirującej prezentacji Szymona Osowskiego, podkreślającej sukcesy w obszarze jawności, głównie dzięki zaangażowaniu ludzi. Dyskutowano o poprawie systemu ochrony prawa do informacji, z udziałem ekspertów, którzy przedstawili wypracowane z nami propozycje legislacyjne. Konsultacje te spotkały się z wieloma pytaniami, podkreślając potrzebę dalszych rozmów przed publiczną debatą. Omówiono także kwestie wypalenia zawodowego, prowadząc warsztaty dobrostanowe. Złot stał się okazją do wymiany wiedzy i doświadczeń, np. z zakresu prywatności i jawności, a także zastosowania sztucznej inteligencji w monitoringu. Podkreślono znaczenie dzielenia się wiedzą i wzajemnego inspirowania. O swoich monitoringach prowadzonych w trakcie Szkoły Inicjatyw Strażniczych opowiedziały absolwentki Szkoły Inicjatyw Strażniczych.

Od 8 do 10 grudnia, świętując obchodzony 10 grudnia Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka, Sieć Obywatelska Watchdog Polska współorganizowała Złot obrońców praw człowieka i praworządności. W trakcie zlotu odbyły się debaty związane z praworządnością, dyskutowano także o Karcie Praw Podstawowych i jej zastosowaniu dla organizacji uczestniczących w komitetach monitorujących fundusze europejskie. Osoby uczestniczące w zlocie miały także okazję wziąć udział w maratonie pisanie listów zorganizowanym przez Amnesty International. Po raz drugi współpracowaliśmy także z Helsińską Fundacją Praw Człowieka jako partner festiwalu filmowego WATCH DOCS. Podczas wieczornej gali wręczono II Nagrodę Obywatelską im. Henryka Wujca Ewie Kulik-Bielińskiej. Nagrodę główną festiwalu otrzymał film "20 dni w Mariupolu" Mstysława Chernova. Wyróżniono także "Matczynę" oraz "Samotne dęby".

Kampanie społeczne

Referendum

W związku z zaplanowanym na dzień wyborów parlamentarnych referendum podpisaliśmy apel organizacji. Po pierwsze zwracaliśmy uwagę na brak prawa do informacji. Pytania referendum w połączeniu ze spotami objaśniającymi zostały sformułowane w sposób zawierający tezę i sugerujący wprost sposób „prawidłowego” głosowania. Spoty informacyjne zawierały nieprawdziwe, uproszczone informacje i celowo budowały w odbiorcach poczucie zagrożenia.

Wskazaliśmy także, że organizacja referendum ogólnokrajowego w dniu wyborów parlamentarnych wpływa negatywnie na transparentność procesu wyborczego i uczciwość kampanii wyborczej. Partia rządząca dysponuje niewspółmiernie wysokimi środkami na kampanię, w praktyce niemożliwe będzie rozgraniczenie wydatków ponoszonych na kampanię wyborczą i kampanię referendalną.

Równoległe prowadzenie kampanii wyborczej i kampanii referendalnej może prowadzić do nadużyć oraz wpłynąć na realizację zasady równości w procesie wyborczym.

Równocześnie stowarzyszenie wzięło udział w kampanii referendalnej, zgłaszając się do PKW, a następnie przysyłając spoty do regionalnych i krajowych mediów publicznych. Z uwagi na nasze zastrzeżenia namawialiśmy do rezygnacji w udziale w referendum poprzez odmowę przyjęcia karty do głosowania referendum. Równocześnie kilkanaście innych organizacji społecznych w Polsce prowadziło podobną kampanię.

Świętowanie dwudziestolecia organizacji

W dniu 29 września 2023 roku świętowaliśmy 20. urodziny stowarzyszenia. Z tej okazji spotkaliśmy się z naszymi członkiniami, członkami, zespołem oraz zaproszonymi gośćmi na Toaście za jawność.

Podziękowaliśmy wszystkim, którzy przyczynili się na przestrzeni lat do rozwijania i współtworzenia naszej organizacji. Osobom i instytucjom, które w trudnych momentach podawały nam pomocną dłoń, a także naszym przyjaciołom i sympatykom.

31 marca 2024